

i. dr. Ti možje da so vplivali na Ilirce? — „Kr. Čbelica“ (str. 137) se ne more dobro imenovati „list“. V novi naši skupni državi bodo tudi šolske knjige morale biti novejšje in skupnejše. Kakor sem naknadno zvedel, je g. dr. Prohaska že oskrbel za svojo knjigo dodatek o slovenski literarni zgodovini. Tako bo vidna razlika med letom 1914. in 1918. Dr. Fr. Ilešič.

Odkod rodbinsko ime slovenskih Kraigher-jev? Čul sem pred kratkim v nekem pogovoru trditev, da je rodbinsko ime *Kraigher* v zvezi s krajevnim imenom *Kraig* (severno Sv. Vida na Koroškem v dolini rečice Wimitz), ki je slovanskega izvora, ker tiči v njem slovenska beseda *kraj*, -a „locus“. Ta trditev mi je dala v roke pero, da napišem par vrstic. Otto Kämmerl, Anfänge deutschen Lebens, str. 147, imenuje med slovenskimi krajevnimi imeni že omenjeni *Kraig* in ga spaja z besedo *kraj* (opom. 1.: „*Kraj - Kraig*“). Ta razlaga pa že nelingvistično ne more zadovoljiti, ker odkod naenkrat -g; vemo sicer, da je v stari dobi služil g za j, a to je bila le grafična varianta. V naši besedi pa je g glas in ne znak in zato *Kraig* ne more biti iz *Kraj*. Pa ne le to: tudi starejše oblike tega imena nas uče isto. V l. 1377. beremo *Chriwich* (gl. Jaksch, Mon. hist. duc. Car. III. 521), l. 1154—1156: *Chriwich* (gl. Schumi, Urk. u. Reg. B. d. Herz. Krain I. 109); okrog l. 1144: *Criwich* (gl. Schumi I. c. 97); l. 1254. pričujeta *Livtoldus plebanus de Chrich* in *Hertwicus dapifer de Chrich* (Schumi I. c. II. 162); l. 1266. imamo pričo *Wilhelmus de Chreich* (Schumi I. c. II. 282) itd. Iz tega vidimo, da je prvotno ime *Chriwich* prešlo v **Chriwch*, **Criuch*, kar je še ohranjeno v današnjem nazivu gore severozapadno *Kraiga*, namreč *Kreugerberg*. Ker govori Nemec za književni —eu— v narečju —ai—, je pričel tudi tu govoriti *Kraig* (*Chreich*); prim. *Naikhiara* za *Neunkirchen* ali *Leiben* pri Pöggstallu za starejši *Liupin*. Z ozirom na obliko *Chrich* v listinah pa je najboljšje, da izvajamo *Kraig* in *Kríg* in to iz **Criuch*, kjer je pred istozložnim -ch izpadel —u—. Razlago imena smemo nasloniti le na *Chriwich*. Radi sufiksa si ne upam rekonstruirati končno veljavne slovenske oblike. Zdi se, da je *Chriw*-brezdvomno naše *kriv*- (prim. *Krivo brdo* na Gorenjskem; *Krivec* nad Mariborom; *Krivica* pri Pilštajnu). *Kraig* torej nikakor ne more biti slovenski *Kraj*, ki pa živi najbrž v današnjem *Grai* (ob Wimitzi in potoku Griffen).

Rodbinsko ime *Kraigher* pa bi bilo popolnoma lahko izpeljano iz krajevnega imena *Kraig*; pričakovali bi le pišavo *Kraiger*. Vendar iz drugih razlogov slovenski *Kraigherji* niso iz koroškega *Kraiga*. Sledimo imenu: *Kraigherje* imamo okrog Postojne, na Krasu proti Gorici, na Goriškem, v Furlaniji. Prišli so k nam torej po isti poti kot logaški *de Gleria*, t. j. z visoke Furlanije, kjer imamo kraje *Gleris*, *Gleriis* (lat. *glarea*, beneško *giara*, furl. *glerie*). Tako najdemo ime *Kraigher* v Paluzzi v Val di S. Pietro (severno Tolmezza) in v nemški občini Bladen-Sappada (med Auronzo in Rigolato) v Karnskih Alpah. Vemo, da so bile v teh krajih obširne nemške kolonije, katerih borni ostanki so se sredi retoromanskega življa ohranili še do danes. Sem nas vede ime *Kraigher* že s svojim italijanskim znakom —gh— in v teh krajih mu najdemo tovariše: *Longher*, *Figher*, *Valdeggher* i. dr. Ime *Kraigher* (tudi *Craighero* v Paluzzi) moramo torej razlagati iz bavarsko-frankovskega narečja karnskih kolonistov. Poleg *Craighero* imamo še starejše ime *Grighero*, ki nam jasno pove svoj izvor, namreč današnji nemški *Krieger* = borec. Navidezno ugovarja tej izpeljavi samo dvoglasni —ie— današnje nemščine (bav. dial. —ia—). Vendar imamo tudi oblike z diftongom —ei— namesto —ie—: n. pr. *Deitrihe*,

geinch, heiz, reif (prim. Weinhold, Bair. Gram. § 79, str. 83). Pri besedi *Krieg* pa je stvar še drugačna. V starovisokonemščini imamo *chrég, widarchrégi* (iz tega je slov. izposojenka *kreg, kregati* in ime *Kregar*) in *widarkriegeltn* (ie iz *ia, é*); semkaj spada tudi glagol *kriegen*, za kar pa imamo v spodnjesaščini *krîgen*, v holandsčini *krygen*, v srednjevisokonemščini *krîgen* (*ich kreic*), tako da bereš pri Schmellerju, Bair Wrtb. I. 1366: „statt der jetzigen oberdeutschen Form *kriegen* [wäre] eigentlich *kreigen* Rechtens“. Enako imamo poleg stvn. *stiega, stiagil* tudi *stiga* (*stigan*), gl. Willmanns, Deutsche Gram. I. 173. Za *kriegen* nam je treba nastaviti dve prvotni obliki: *krég-* in *krîg-*, enako *stég-* in *stîg-*, ki sta si druga proti drugi ali v razmerju različnih prevojnih stopenj (Ablautstufe; *é* je iz dolgega indogermanskega *ei* s padajočo intonacijo, prim. R. Trautmann, Germ. Lautgesetze, str. 32 sl.) ali pa hranita v sebi različne korenske determinative (—*é-g*—: —*i-g*—; prim. P. Persson, Beiträge z. Wurzeldet.) kakor n. pr. staronordijski *glámr* „luna“ iz **g'hle-* in starosaški *glîmo* iz **g'hli-*. Ime *Kraigher* je torej nastalo iz starejšega *Krîgher* (ki je tudi še ohranjeno, gl. gori), ki je dubleta navadnega nemškega *Krieger* (iz prvotnega nemškega *krég-*). Zemljepisna razširjenost slovenskega imena *Kraigher* nas vodi v nemške kolonije v Karnskih Alpah, kakor nas vodi *Kregar* na Koroško in v izposojenkah *Kregar* — *Kraigher* živi tudi v slovenščini še stara germanska oziroma še indogermanska dubleta *krég-* in *krîg-*.

Dr. Fr. Ramovš.

Stoletnica Johna Ruskina (1819—1900). Umetniški kritik, sociolog in pisatelj, rojen v Londonu. Njegove ideje so igrale tehtno vlogo 19. stoletja. Eden najbolj izvirnih angleških prozaikov, pesnik v prozi, ki je učinkoval mogočno na občinstvo, kakor i na številne umetnike. Preprosti kritik je bil pravi vodnik preraphaelitske šole. Ruskin izhaja iz ljubezni do narave, občuduje slikarja Turnerja, torej rousseauizem. Pozneje odkrije italijanske primitiviste, postane sam apostol primitivizma, obožuje romantiko, kakor sta jo umevala Schlegel in ga. de Staël, to je kult srednjega veka v nasprotju s heleno-latinskim duhom. Ljubav do srednjega veka in puritanstvo sta privedla Ruskina do verskega pojmovanja umetnosti. Čednost in religija sta mu neobhodna pogoja ustvarjanju. Sovraštvo do klasicizma in smisel za mistiko ga delata krivičnega humanizmu in racionalizmu, „strupu Preporoda“. Kot pristaš nedolžnosti ter idile sovraži Ruskin modernega duha, vedo, narodno ekonomijo, finance, obrt in strojstvo. Propoveduje povrat k naravi, življenju na deželi, seve s prikladnim estetizmom: ročnim izdelovanjem platna, čipek in raznih predmetov, kjer rokodelca lahko vtisne svoj osebni pečat, ne da bi bil le neznan kolesce v obsežnem stroju, temveč človek. Ruskin je učil nekak naturalističen, moralen in estetski socializem.

V njegovih mislih je dosti zrna, dosti plevela. Kadar Ruskin hvali, pove mnogo izbornega; kadar zanika, je skoro vedno neznosen. Kjer podira, je vselej v ravnem nasprotju s futurizmom; zato ni čudo, da si ga je Marinetti pošteno privoščil. Ena njegovih čustvenih domislic je ta, naj bi imele pri sklepanju zakona ženske vodilno vlogo, češ, ker bi spričo svojega ostrejšega nagona lažje pogodile pravo izbiro.

A. D.

Roman d'aventures. Francoski listi javljajo, da se pripravlja v literaturi pokret od realnosti k delom čiste domišljije. Psihološki roman, študije resničnih šeg in navad se pri najmlajših umikajo v prilog izmišljotinam, pustolovščinam